

LA CREATIVITAT LÈXICA DE V. ANDRÉS ESTELLÉS

Emili Casanova
(Universitat de València)



NTENC PER CREATIVITAT LÈXICA, LA CAPACITAT que té el poble o un autor per a partint del lèxic rebut en la seua època o de la tradició literària i aplicant la seua llibertat creadora, completar-lo, renovar-lo, trobar nous valors, combinar-lo i capgirar-lo de diverses maneres. En el cas del poble i de l'autor, per exemple, fent

treballar els mecanismes creatius, lexicològics o derivatus, metafòrics o metonímics. En el cas de l'autor, poant del lèxic col·loquial, viu en el poble, de les creacions populars, i elevant-lo a categoria literària.

Aquesta creativitat lèxica està en la base de la creativat poètica, la qual la supera i la transcendeix, com han definit molt bé Pérez Montaner-Salvador, p. 46:

Una llengua poètica no és mai –no pot ser-ho– la llengua del carrer, sinó un sistema de comunicació molt més treballat i selecte, apte per a transmetre les idees i vivències del poeta, amb unes paraules carregades magnèticament, potenciades amb uns valors idiomàtics que la llengua estàndard difícilment pot aconseguir. El poeta diu les coses d'una manera estranya sorprenentment anòmala, d'una manera elaborada, treballada estructuralment, i assoleix així una expressió sintètica, carregada de significacions connotatives que no es podrien manifestar d'una altra manera.

En efecte, la creació poètica és l'art de combinar els mots, del diccionari, de la vida, de forma nova, de traure'ls el suc i sentit més profund, d'eixamplar el seu ús i valors amb la metàfora o d'altres figures, on l'autor

parteix del lèxic viu i conegut per a buscar-li uns nous sentits que sobten, que presenten de distinta manera el que ja és conegut, que es combinen sintàcticament de manera diferent, que rimen. El mateix Estellés ens ho definix: en la seua obra de teatre *Farsa dels joves amant*, pp. 85-87:

Capità: ¡No sigues bèstia! No crema. No és un llibre de sofre. És meitat diabòlic i meitat celestial. (Riu) De vegades el nostre pensament, el nostre més infús pensament, és com una ametla. Agafes llavors aquest llibre, i veus totes les ametles partides, tots els seus interiors, la seua intel·ligent, palpitant nuesa, tota la intimitat dels mots, del lirisme, de l'exasperació, de l'amor, de la luxúria, resten al descobert, esperant-te, com una dama que espera al llit...."Capità: ¡Beneita siga la ment que el va concebre, alabades i sempre alabades les mans que el varen realitzar! Diccionari, jo bese, amb unció, les teues tapes de cartó i et disposite al lloc millor del meu prestatge...Capità: Acabe de descobrir un fet sensacional. M'he passat tota la nit intentant aclarir-ho, i sembla que d'un moment a l'altre vaig a veure satisfeta la meua set de saviesa, allò que més m'estime.

I en el poema del *Mural del País Valencià*, I, p. 133, *Lluite amb els mots*:

Lluite amb els mots desesperadament,
amb un deler que mai ningú sabrà.

Arriben, bruts d'una terra remota,
com les arrels d'una saba remota,
com raves purs, com productes abruptes,
preliminars, d'una terra que estime.

Amb lentes mans, els despulpe de terra.

Tendre, agraesc una olor de la terra.

Oh mots molt meus, productes de la terra!

Em reconec en una ceba crua,
en la humitat d'una oliva trencada,
en l'enciam que sucava en la sal.

I em reconec en bruscos mots de mar.

Mira aquests molls que jeu en el plat
on expremesc una limona a gotes.
Oh claredat, profunditat fecunda!

Lluite amb els mots, a rebolcons, a arraps.

Jeiem, després, al llit, celeste amplària”.

La creativitat lèxica està en la base de la creativitat literària. És el punt de partida de l'obra literària, i en canvi, dels escriptors sempre s'estudia la creativitat literària i es bandeja o es generalitza massa quan es parla de la creativitat o de la base lèxica de la seua obra. Per exemple, d'Estellés s'ha parlat molt del seu valor literari i dels mecanismes literaris emprats però s'ha analitzat molt per damunt la seua concepció lèxica. Per això, jo, ara i ací, em centraré en el corpus lèxic de l'obra d'Estellés, en el suport físic a partir del qual ell aconsegueix la seua poesia.

El suport lèxic

El lèxic de tot autor, de tot poema o obra literària és el resultat de dos factors:

a) Personal. És el més important i determinant i dependrà de la formació, personalitat, gust i procedència de l'autor. En efecte, tot autor disposa a l'hora d'escriure d'un lèxic rebut propi de la zona on ha nascut i d'una tradició lèxicoliterària que s'aprén i fa seua llegint les obres i autors que l'han precedit. A més s'ha procurat o ha rebut una formació escolar i normativa de la llengua, on ha pogut conèixer i distingir entre el lèxic general après en els diccionaris normatius o paranormatius –el literari, el normatiu, el col.loquial- i el restringit o dialectal après en diccionaris comarcals o descriptius com el DCVB. Esta formació escolar en valencià no la va rebre Estellés ni ningú autor de la seua generació.

Aquest lèxic rebut de la tradició literària o lexicogràfica serà ampliat o completat amb el lèxic col.loquial viu que una atenció participant o una recerca li permeten arreplegar, segons la seua personalitat i ideologia lingüística. Ell podrà, partint de la llibertat creativa de tot autor elevar a categoria literària eixos mots vius associats a conceptes i coses que normalment tindrà interioritzats i valorats. I fins i tot, podrà a partir dels mecanismes derivatius o metafòrics, crear noves paraules, accepcions i locucions a incorporar al lèxic general.

b) Literaris. Depenent del gènere, de les tècniques i de l'estil emprats –els diàlegs sempre solen usar un registre més col.loquial per caracteritzar els personatges que la narració omniscient-, dels temes tractats, de la finalitat o intenció, del destinatari de l'obra, de l'editorial on publiqui, dels correctors que la revisen.



Amb Joan Fuster

Hui tots accepten que és bo que els creadors valencians tinguen llibertat creativa i que no es limiten a usar els mots normatius com passava fa uns anys, perquè el literat com el poble davant de noves situacions comunicatives, expressives i conceptuals, davant de les noves modes necessita renovar el lèxic i les tècniques comunicatives. Precisament com ja Fabra demanava una de les tasques dels escriptors és elevar a categoria literària els vocables o locucions, normalment de la zona que coneix, que consideren imprescindibles i necessaris per descriure l'estat, la sensació, el concepte triat. Com ha dit Ferran Torrent: "un escriptor té un idioma i escriu com vol buscant sempre la paraula que creu més adequada per al que vol dir, siga un valencianisme o un orientalisme". I és que el literat i el poble creen, i u poa de l'altre, i ha d'haver-hi una retroalimentació entre els dos. Per això és roïn que hi haja una separació entre llengua col·loquial i culta.

Però a més del valor literari de la seua obra, la llengua dels grans autors consagra el recte ús dels vocables, és una pauta per a la normativa. Aquest ús sempre s'ha considerat com autoritat i, per tant, ratifica en els vocables que usa la seua correcció, els dóna carta de crèdit. Què fem amb els vocables que utilitzen els grans autors i no tenen aquesta noblesa, val a dir que no consten com a normatius, en el nostre cas no són aprovats pel DIEC, i que per tant no surten als diccionaris? El gran escriptor, guiat pel do del seu bon gust i controlat per la seva formació és un renovador de llengua. Els autors saben que no només s'ha de salvar els mots sinó també de mirar de recuperar els referents genuïns del nostre valencià, perquè tot idioma és recipient i vehicle d'una cultura singular. Per això el lèxic, la fraseologia, la tradició oral, tot plegat contribueix a dotar l'idioma d'una textura cultural pròpia i intraduïble, com demostra la tasca del poeta, l'obra d'Estellés. Heus ací una de les seues aportacions a la cultura valenciana i catalana.

Per això és necessari que s'inventarie tot el lèxic de tots els autors. Heus ací un dèficit de la nostra cultura, que anem a intentar esmenar un poquet hui.

El cas de Vicent Andrés Estellés

L'àmbit d'anàlisi del lèxic d'Estellés el tenim ja ben marcat pels diversos crítics que s'han ocupat de la seua obra poètica. En concret, s'hi han destacat els següents aspectes:

- a) L'ús del dialectalisme, del col·loquialisme, dels fraseologismes arre-

lats a la terra, com a base i mètode de la seua poesia. N'esmentaré algunes de les idees més importants:

Pérez Montaner, epíleg a l'*Obra completa*, SI, pp. 197-198, diu:

Ja va assenyalar el mateix Fuster aquest recurs al dialecte per part d'Estellés... El gran encert d'Estellés és precisament el descobriment d'un llenguatge nou que pogués reflectir el més veridicament possible les seues preocupacions i les de la seua època. Les frases fetes, els clixés col·loquials, els sobreentesos, l'ambigüitat de les paraules a mig dir, les idees lleugerament insinuades amb la sardònica intenció de la conversa de veïnat o les paraules grolleres o tradicionalment poc poètiques o fins i tot, en alguns moments, els castellanismes no fàcilment prescindibles pel seu ús arrelat en el poble, barrejats conscientment amb una dicció culta, una adjectivació incisiva, una imatgeria moderna i atrevida o unes referències literàries que el poeta es complau sovint a insinuar, són la base d'una expressió poètica diferent i personalíssima. Es precisament aquesta barreja, aparentment indiscriminada, la que més ens sobta i enlluerna; són les "ganes terribles de pixar", tant quotidianes i humanes... o l'abrupte trencament del discurs poètic mitjançant la introducció de versos d'un col·loquialisme sublim i agosarat "No m'esgarres les bragues".

I en la p. 206:

La poesia d'Estellés és dialecte, expressió col·loquial, vòmit de llengua, triomf de la paraula directa i sense enganys, narrativitat, conversa d'amics o monòleg llarg i contradictori, paròdia, reflexió sobre ell mateix i el seu poble o sobre tots els aspectes possibles de la realitat immediata; són les petites coses. I els neguits quotidians, tot allò que podríem definir com les preocupacions diàries de l'home normal i corrent..... Però no ens deixem enganyar per la fluïdesa d'aquesta retòrica humil i col·loquial; sota la seua senzillesa hi ha un lirisme profund que amara tots els seus versos... La poesia de VAE és popular en la mesura que fa seus una determinada parla, uns recursos expressius i uns temes concrets que estan o que naixen en l'ambient del carrer.

O en la p. 200 quan diu:

Al capdavant, es tracta d'una visió del món que fatalment exigeix –i alhora en depén– una manera d'expressar-se que en termes generals es caracteritza pel recurs al llenguatge col·loquial i directe. Una visió –com ha assenyalat Fuster– "des del poble"... Estellés aporta a la literatura una visió del poble, la qual cosa significa que ha fet seues unes determinades actituds mentals característiques del poble, una manera de dir franca i directa, sense eufemismes, sense pèls en la llengua.

Al seu torn, Fuster, 1980, p. 72, afirmava:

No té sort el català. M'imagino que Foix i Espriu llegits a València són com l'Estellés llegit a Barcelona: hi ha un localisme magnífic, però un idioma no es manté amb les cimes de la lírica... la seua unitat ha de ser sobre-tot col·loquial i a un nivell que afecte la mateixa literatura.

O en Pérez Montaner-Salvador, p. 49:

La tràgica evolució de la llengua catalana fa que siga lògica la meua aprensió, que ara confesse; ¿entendran aquests poemes, els entendran com Déu mana, la gent dels dialectes contigues? No ho acabe de veure clar... Se'ns esmuny el dialecte. VAE s'hi presenta amb uns versos relativa dialectals: del seu dialecte, del nostre,,i ens resulta íntim i vibrant. Com el llegiran ells, més enllà de l'Ebre o de la mar? Hi arribaran al fons?

I hi insisteix:

Les paraules del carrer, grolleres tal volta, o sovint, o de somrient gentilesa menestral, els sobreentesos sardònics, els clíxés i les interjeccions del diàleg de veïnat, es converteixen així en materials "lírics" d'una potència inesperada. De vegades, tenyits d'un patetisme literàriament pèrfic; de vegades, com una falca, introduint una mica de contrast o de sàtira. (Carbó-Simbor, p. 85)

En eixe acostament al parlar i a la realitat locals, el topònim pren un gran relleu, como ha mostrat Vicent Salvador (Escrivà-Salvador, p. 35, i Pérez Montaner-Salvador, p. 55):

Tota aquesta utilització tan àmplia- del topònim no és deguda a l'atzar de la inspiració, ni menys encara a la projecció subjectiva de crítics desfeïnats, sinó que es palesa com una actitud assumida, perfectament conscient en el poeta de Burjassot, el qual arriba a enunciar-la explícitament i a tematitzar en versos com aquests: "Reviscolaven / intactes els topònims. / geografia / endins, arribaries / a sentir, breu, un pànic".

b) Les seues fonts: clàssiques (Catul, Horaci), medievals (March, Roig) i contemporànies (Pere Quart, Espriu, Baudelaire, Pavese, Miguel Hernández, Alberti, Neruda i Vallejo).

c) La necessitat vital d'escriure, la seua voluntat comunicadora, com han assenyalat autors com Carbó-Simbor, p. 80: "La creació per a Estellés és una manera de viure, de negar-se a sotmetre's al silenci, d'incorporar la

realitat als versos, de ser testimoni d'un país i d'una època. La seua poesia ha estat escrita per la necessitat expressiva que el mena a reflectir el món". O com ell mateix diu en *La clau que obri tots els panys*:

Sóc un home que no té més remei que escriure,
i no té més remei que escriure certes coses,
i les diu, i les diu com les veu, com les sent,
o potser com les viu, amargament, amb presses,
amb una coentor des dels peus al cervell,
en carn via, cremant-li en les boles dels ulls.
Escrivint em sé lliure. Absolutament lliure.

I les escriu després de sentir-les o viure-les com ell ens diu en el MPV, II, en «L'home de la llibreta»:

Jo era l'home de la llibreta.
M'ho varen dir al Perelló.
La llibreta era un bloc petit
on de sobte prenia notes,
un vers romput, un record.
prenia notas d'un malnom,
d'un poblet de la Mariola,
d'un mot aborigen, procés,
escollat en llavis del poble,
d'un llogarret de la muntanya...

Periodista de professió, com deia Fuster no se li arruga el melic per redactar gasetilles rimades, si va en l'ofici, com va demostrar fent la secció del «Bon Dia» en *Las Provincias*, des de 1959 a 1974 (CARBÓ-SIMBOR, p. 80).

Com molt bé van resumir Escrivà i Salvador en la *Guia didàctica d'Estellés*, p.12, el seu llegat és una obra amb caràcter de comèdia humana, de crònica de la realitat, d'inventari del seu entorn social:

El poeta s'apropia de les coses, retroba els mots, dignifica poèticament el llenguatge popular i crea un món personal d'encuny ben propi, on, tanmateix acabem reconeixent-nos. La seua poesia arrenca de l'ambient que l'envolta: els pobles, els carrers, la gent, els esdeveniments aparentment banals de la vida quotidiana, una notícia extreta dels fets divers... Lluny sempre de la retòrica transcendentalista i enlluernadora, la seua sensibilitat creativa troba la paraula exacta i forja un llenguatge apte per a tractar temes i situacions considerats tradicionalment com antipoètics.

En efecte, ell fa poesia a partir de les seues circumstàncies que són les nostres fins convertir-se en poètic cronista del seu temps, ja que desfilen les vivències del seu temps i de la societat.

Tot el dit, fan que la seua obra siga la més important proposta literària en poesia del segle XX i una lliçó de com aprofitar la llengua col·loquial pròpia per a crear una obra literària a València, com molt bé han mostrat Pérez Montaner-Vicent Salvador, pp. 45-48:

Per damunt d'això és l'estudi del més important assaig de construcció d'una llengua poètica catalana per al País Valencià. Una llengua poètica que Vicent Andrés Estellés es proposa forjar sobre una triple base: a) la llengua dels nostres clàssics (especialment els valencians del segle XV i, d'una manera destacada, Ausiàs March); b) la literatura del XX (fonamentalment, és clar, en autors del Principat); i c) la llengua del carrer, el català après a l'Horta, arrelat i viscut des de la infantesa...

Aquest és el gran repte a què respon el poeta Estellés: la creació d'un vehicle expressiu vàlid artísticament (i això obliga al distanciament i a l'elaboració), però arrelat alhora en la seua circumstància personalíssima i col·lectiva, en el parlar quotidià del seu poble. D'aquesta tensió dialèctica naixerà coratjosament l'obra colossal de Vicent Andrés Estellés.

Amb la guia d'estes idees farem l'anàlisi lèxica de la seua obra.

Estudis lingüístics anteriors

Només conec l'anàlisi minucios i suggerent de Pérez Montaner-Salvador, pp. 45-62, on destaquen les següents idees:

- a) usa la variant valenciana quan hi existeix: «gesmil» (per llesamí); «got» (vas); «eixir» (sortir); «agranar» (escombrar); «bresquilles» (préssecs); «monyica» (canell); «poal» (galleda); «creïlles» (patates); «soterrar» (enterrar); «meló d'Alger» (síndria); «dacsà» (blat de moro); «algeps» (guix); «espill» (mirall); «refilar» (llençar); «safa» (gibrella); «esvarar» (relliscar), «enrònia» (idea falsa i pertinaç).
- b) emprà variants morfològiques valencianes: «hòmens» (per homes), «colp» (cop, també molt freqüent per cert); «nadar» (nedar); «cordell» (cordill); «estrela» (estrella); «nàixer» (nèixer), «cementerí» (cementiri); «traure» (treure).
- c) el camp morfosintàctic s'assembla al valencià estàndard i als clàssics valencians: «ací», «isqueren», «seguesc», «ompli» per omple; «tin» per té; «vindre» per venir...

- d) locucions senceres amb molt de regust valencià: «de tan rebé com», «al remat, «a espai», «les galtes del cul», «tocar mare», «a boqueta nit», «apretar a córrer», «sense dir ni pruna».
- e) de vegades usa mots no normatius o castellanismes: «barco» (per vaixell), «crucigrama» (encreuat), «perilles» (bombetes), «bes» (per besar o besada, si no el barceloní petó), «ningún», «dos» (dues).
- f) expressions o frases fetes col.loquials molt gràfiques: «agafà una bufa», «no tenia molt catòlic el cos», «me'l conec com si l'hagués parit», «el món té la fel amarga», «a mamar», «poble meu», «qui t'ha vist i qui et veu», «qui no suma se n'ix», «no som ningú».
- g) col.loquialismes i mots familiars que “permeten al poeta, ultra connotar aquest to i aquesta situació, la possibilitat de mantenir la vaguetat de les seues frases, tot deixant al lector la suggerència perquè ell l'òmpliga amb les seues vivències, o bé li permet d'eludir la rotunditat de les afirmacions, assignant-les irònicament a un emissor col·lectiu que sovint representa els sistema establert i ortodox”: «rot», «parir», «merda», «bord», «collons»...

I afigen:

Com veiem, hem anant passat inevitablement d'aspectes purament lingüístics (variants dialectals i de nivell) a recursos literaris. Tot fenomen lingüístic pot tenir un aprofitament estilístic, i Vicent Andrés justament fa d'aquests dos aspectes les bses fonamentals del seu estil poètic (p. 62).

I el de Christian Camps “*Les valencianismes dans le Livre de Meravelles de Vicent Andrés Estellés*”, on fa un repàs als valencianismes de l'obra: fonètics i morfosintàctics com *vetllar, meua, teua, seua, hòmens, dos cammes, fer-li-lo, qui seria, maedéu*; formes verbals com *perd, sent, cante, ompli, perda*, i lèxics, com *alcavor* (cambreta del forn), *algeps, dacsar, gesmil, llima, lloma, mineta, oldre, peçó* (extrem carnós de l'orella), *prunyó* (penelló), *quinzet, taulell, rajola, xiconà*.

Els dos mostren encertadament la base lèxica i fraseològica d'Estellés.

El lèxic d'Estellés. Classificació per grups

He fet un buidatge de tota la seua obra literària, així com també de la seua obra periodística en valencià. En concret, he llegit més de 5000 pàgines escrites per ell. I puc confirmar que tot el que s'ha dit sobre la seua llengua es confirma: parteix del llenguatge, del lèxic de l'Horta de València, del valencià central, al qual afeg el lèxic del català literari i un

conjunt de mots que poa de les seues lectures dels clàssics; fa literatura a partir d'un lèxic col·loquial, ple de frases fetes. És generalment un vocabulari arrelat, com dues cares de la mateixa moneda, als sentiments, vivències i situacions viscudes per ell durant la seua vida que poetitza, i que per no traïr la seua ànima i versemblança no pot ni vol bandejar a pesar que una bona part d'ells són o no normatius o privatius del seu dialecte.

Pense que ell era ben conscient del particularisme del seu lèxic però com a poeta de cor i de sentiment i poeta visceral i vivencial no sap dir les coses d'una altra manera que amb eixe lèxic.

L'estudi entropessa amb dos problemes: a) la falta d'edicions crítiques i la manca d'ordenació cronològica de l'Obra Completa i del Mural del País Valencià, i b) el paper dels distints corrector en la llengua que fa que no sàpiem amb seguretat si l'heterogeneïtat lèxica que presenta es deu a ell o a aquells. No obstant crec que no entrebanquen arribar a unes conclusions acceptables sobre el lèxic del nostre autor.

No pretenc ací analitzar monogràficament cada mot o locució; només classificar el lèxic emprat en grups, afegir un llistat d'uns mil mots del seu lèxic, i traure'n unes conclusions. També prescindiré de posar el sentit de cada mot o locució ja que és el normal a València:

a) Mots populars no documentats en el *Diccionari Fabra*, el referent normatiu del moment:

alacrà	enforfoguir
alcavor	esvarar
aliacrà	jumensos
aponar	milotxa
atobons	mineta
bac	oliva del cuquelló
basquet	parotet
borumballa	petol
bult	pilila
buscapius	recialles
colombaire	sabut
corfa	tella
cotó-en-pèl	tellines
despai	tomello
dos quinzets	xiconà
encalar	

b) Derivats:

airet
alertíssim
arrelam
bonyegut
bromerol
brumerol
brancut
dacsar
desesser
escampall
espicassar
frigidaire

micapanets
pinada
pixarrada
pobriu
queixut
ramejar
rastellar
rebolcó
rentó
tovor
ullot

c) Castellanismes habituals en el valencià col·loquial:

a rastrons
ahí
alacena
alcaravà
almorranes
amaneixia
andami
apretar
atestat
baix dels poemes/baix ventre
barco
bonico
calcetins
canes
cansanci
cap de detall
cataplasma
criadilla

crucigrama
desllunat
enfermetat
enterat
fer punyetes
iaio
mellada
monyica
monyicot
navaixa
perilla
prurit
quartet
rabo de gat
Ródano
tamany
testic
tios

a) Locucions i fraseologismes:

a boqueta nit
a bots i barrals
a cau d'orella

a culleradetes
a dolls, a poals, a cànters
a dures penes

a gates
 a grapats
 a grapats i trompades
 a la mellor
 a la taula i al llit, al primer crit
 a la viu-viu
 a manta
 a mos rodó
 a pastar fang
 a soles
 agafar una bufa
 aigua civà
 al ple del jorn
 al ras
 al remat
 al sa i al pla
 alçar el bull
 allioli que va eixir maricó
 amollaràs un pet esgarrat
 amor d'aigua en cistella
 a quina hora de la nit
 avenc en un bac biològic
 busca tu qui t'ha pegat,
 carrer agranat i arruixat
 coixim coixam
 colp de mamella
 com covetes dels moros
 com t'ho apanyes
 com un pa en l'alcavor
 de gaidó
 de veres
 desmenjat, fer el

em done vergonya
 em donen ois
 es foten tots l'embarronat
 estiga lleig de dir-ho
 feta un ecce-homo
 figures burjassotes
 fil per randa
 gaiato lliriano
 gotet d'horxata
 grillant com una ceba
 ignoraves el buc on et clavaves
 la mare que va
 llepaculs
 lot de petols i cagalló per séquia
 malencarat
 no alça un pam de terra
 no em queda un clau
 no et queixaves de mal de cap, li
 diu el mort al degollat
 parar taula
 parlar clar i ras
 pegar foc
 per tot arreu
 que dicta got i ganivet
 qui tinga cucs que pele fulla
 sense un mos que dur-se a la
 boca
 set d'aigua
 si el ciri és curt la processó és
 llarga
 sol de Maria Santíssima
 xafen pols

b) Acepccions noves:

bancalet/brancalet
 bult
 cagons del poble
 clòtxina

didalet d'aigua
 empenyat
 esgarrar el trau
 fadrina

fényer el país
 fetilleries
 llima
 mamonet
 mesuretes d'aigua
 novenç
 obrer
 oratge
 pallola

pinades de fugina
 rabasseta
 refilear
 revoltes
 roder
 roll
 vesprada
 xulles

c) Variants formals:

afició
 afonar/enfonsar
 agronsava/agrunsa
 aïnes
 albarser
 alfàbega/alfàbrega
 amerar/amarar
 billamarquí
 canella
 carafal
 cartó
 cine
 cresol/gresol
 esbudellada/desbudellat
 escarpre
 esguir
 espatarrada
 espellorfar
 galfi/dofi

garrofera
 joguet
 llapassa/llepassa
 llarguerut
 llibrell
 lligona/llegona
 menejar
 murtes
 pantaix/panteix
 perpal
 presili
 rotgle/rogle
 sanglot
 sàries
 sentor/santor
 unànime/unànim
 vítol
 xafar
 xarxies

d) Trets morfosintàctics:

àdhuc/inclús
 debatesc
 divuit
 em diuen/em dic vicent
 entràs (cap cas de forma en *-ara, era*)
 esgrogueït

espatla
 esperances de que
 homes
 llegendesques
 neix/naix
 obre/obri

òbric
omple/ompli
sàpiga
teua

tin
trec, jo
us deixe
veieres

e) Geosinònims locals:

aguiletes, que a la comarca de Gandia diuen gallets
això al meu poble, les mares diuen “fer suquero”
crepuscle, primer foscant, deien

f) Mots marcats en cursiva:

a dues veles, passar-me
colilla
com el “xarquet”
concejal
iguales, ven
verbena

j) Mots valencians normatius:

albelló/arbelló
alfarrassar
algeps
alqueria
atabuixos
atifells
atzucac
birbar
botilla
calbot
cànter
carrasca
conjuminar
corbella
cordell

eixancarrat
entropessar
gallons
manco ‘almenys’
melis
rascar
rent
replanell
reviscolar
safa
torba
torcar
tossal
vidriola
xop

l) Mots literaris i de l'estàndard oriental:

a reveure maco	gemegar
aixafar	gratar
aixecar	heura
al.lotes	horabaixa
alzina	indret
amuntegar	jeure
apallissar	joguina
aürtar	jonc
automne	judici
blanquernes	llauna
blat de moro	llimona
ca	mainada
càstig	maons
clivell	meitat
còdol	mirall
crivellar/clivellat	mitja 'calça'
demà passat	papallona
dintre	regalimar
disset	relliscar
empaitar	repetellec
empentar	rodó
engruna	russafes
ensopegar	síndria
escletxa	tarannà
escolar	tarda
escorpí	tellerines
esfondrar	xemeneia
flamarada	xiprer
galbar	xuclar
gatzara	

m) Manifestacions de cultura popular:

Allipebre (menjar)	Muixeranga
Bataclan, de Burjassot	Notes lingüístiques (de Fuster,
d'ahí, ahí teuladí (joc)	Sanchis Guarner, seues)
jugar al xamelo	Roters, carrer (Roterós)
malnoms (costum en els pobles)	Xàquera (ball)
mort i pam (joc)	

Conclusions

a) Estellés és un versaire popular, un poeta visceral, una força desbocada de la natura que dona eixida a les obsessions i objectius escrivint versos; és un comunicador nat, una espècie de col·loquier, un cronista de la seua realitat, que vol informar del que veu, fer partícip del que pensa i sent, un curiós que busca trobar el sentit últim dels vocables i traure'n les seues potencialitats. Açò és la base de la seua poesia.

b) El nucli del seu lèxic és el de l'Horta de València, arrelat a les seues vivències i sentiments, que repeteix i repeteix combinant mots i frases quotidianes, formant poemes, més o menys lírics, però sempre efectius poèticament. Per això, el seu corpus, a pesar de les milers de pàgines que ha escrit és reduït –unes 3000 paraules i, locucions-, dels quals dos terços són mots comuns i generals a totes les terres de la nostra llengua (*boca, mà, peu,...*) i un miler són predominantment valencians.

c) La seua novetat creativa pel que fa al lèxic és haver emprat per primera vegada un vocabulari i una fraseologia nous elevant-los a categoria literària per ell sense traumes, sabent que un creador ha de tindre llibertat i fugint de recargolaments i ampul·lositats, sinó buscant l'essència poètica. Per això de vegades la seua llengua pareix senzilla i prosaica, però amaga un gran treball poètic, tant formalment com de referències.

d) Trobem una gran semblança en l'ús del lèxic entre ell i Escalante, no en la sensibilitat poètica, on Estellés és molt superior. Els dos són creadors que partixen del parlar de la seua zona i de la seua sincronia, eleven a categoria literària els vocables de València i tenen molts d'imitadors i molt d'èxit. Per això li té tanta simpatia al creador del sàinet, com es pot veure en l'assaig que li dedica en *el Forn del sol*, pp. 83-91. I per això m'he atrevit a batejar-lo com l'Escalante de la poesia valenciana des del punt de vista del lèxic.

e) Estellés no fa l'esforç de llegir diccionaris com el DCVB o els de Martí Gadea o Garcia Girona per acreïxer el seu vocabulari valencià. Ell és un poeta que parteix del seu corpus lèxic personal i el combina i el modela segons les seues finalitats i vivències.

f) La seua aportació a la llengua literària ha estat important i abundosa. Demostra com per a fer bona literatura, transcendir i ser universal no cal bandejar el propi dialecte; a l'enrevés, el poeta, el creador universal, és qui parteix del geni de la llengua local associada a les seues vivències i sentiments per a crear una obra ancorada en els problemes humans locals; és qui aprofita la creativitat lèxica viva i la porta a les darreres conseqüències, li trau fins l'últim suc de vida.

Bibliografia

- CAMPS, Christian, «*Les valencianismes dans le Livre de meravelles de Vicent Andrés Estellés*», en *Revue d'Études Catalanes*, núm. 2 (1999), pp. 61-68.
- CARBÓ, Ferran-SIMBOR, Vicent, *La recuperació literària en la postguerra valenciana (1939-1972)*, Biblioteca Sanchis Guarner, València-Barcelona, 1993
- CASANOVA, Emili, «Lengua y literatura», en *Lexikon der Romanistischen Linguistik (LRL)*, V,2, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1981, pp. 218-231.
- ESCRIVÀ, Vicent-SALVADOR, Vicent, *Guia didàctica Vicent Andrés Estellés*, Generalitat Valenciana, 1986
- ESTELLÉS, *Quadern de Bonaire*, Empúries, Barcelona, 1985.
- Tractat de les maduixes*, Empúries, Barcelona, 1985.
 - Dos drames i una farsa*, Denes-teatre, València, 2002.
 - El coixinet*, (EC), Laia, Barcelona, 1987
 - El forn del sol* (FS), Gregal, València, 1986
 - La parra boja* (PB), Empúries, Barcelona, 1987
 - Llibre de Meravelles*, (Lm), Tres i Quatre, 1999
 - Mural del País Valencià (MPV)*, 3 vols, Tres i Quatre, edició de Jaume Pérez Montaner, 1996.
 - Obra completa*, Eliseu Climent, València: *Recomane tenebres* (Rt), 1, 1972; *Les pedres de l'àmfora* (Lpà), 2, 1974; *Manual de conformitats* (Mc), 3, 1977; *Balanç de mar* (Bm), 4, 1978; *Cant temporal* (Ct), 5, 1980; *Les Homilies d'Organyà* (HO), 6, 1981; *Versos per a Jackeley* (Vj), 7, 1982; *Vaixell de vidre* (Vv), 8, 1983; *La lluna de colors* (Lc), 9, 1986; *Sonata d'Isabel* (SI), 10, 1990.
- FUSTER, Joan, «Nota provisional i improvisada sobre la poesia de Vicent Andrés Estellés», en *Recomane tenebres*, OC 1, Eliseu Climent, València, 1972.
- «Per a una cultura catalana majoritària», Barcelona, *Nadala de l'Omnium Cultural*, 1980, pp. 52-80.
- PÉREZ MONTANER, Jaume, El cant general dels pobles valencians, en *Mural del País Valencià*, vol. I, Tres i Quatre, 1996, pp. IX-XLV.000
- «Epíleg provisional a l'obra completa de Vicent Andrés Estellés», dins *Sonata d'Isabel*, OC 10, Eliseu Climent, 1990, pp.191-211.
- PÉREZ MONTANER, Jaume-SALVADOR, Vicent, *Una aproximació a Vicent Andrés Estellés*, Quaderns 3i4, València, 1981.
- SALVADOR, Vicent, *Els arxius del discurs. Episodis valencians d'història social de la llengua i la literatura*, Biblioteca Sanchis Guarner, València-Barcelona, 2001

APÈNDIX 1

Llistat de mots de la poesia d'Estellés per orde alfabètic

- "Aquesta no, que m'apreta d'ací"9 (SI)
 "concejal"135 (Bm)
 "farem noltros l'amor"67 (Mc)
 "no et queixaves de mal de cap, li diu el mort al degollat"135 (Bm)
 "una colilla"107 (Rt)
 A això, al meu poble, les mares diuen fer "suquero"261 (és un castellanisme problemàtic) (Lpà)
 A base de179 (HO)
 A benifet68 (MPV 2)
 A boqueta nit88, 214 (Rt)
 A bots i barrals76 (Lpà)
 A cabassos495 (MPV 3)
 A cau d'orella11 (HO)
 A culleradetes105 (MPV 2)
 A dolls, com a poals, a cànters, la pluja370 (MPV 3)
 A dues veles, passar-me (cursiva)256 (Lc)
 A dures penes279 (HO)
 A fer punyetes142 (Bm)
 A gates271 (HO)
 A grapats i trompades125 (HO)
 A la mellor43 (Vv)
 A la taula i al llit, al primer crit14 (VJ)
 A la viu-viu22 (Mc)
 A manta180 (Rt), 26 (Vv)
 A mos rodó13 (MPV 2), 259 (HO)
 A pastar fang132 (Lpà)
 A poquet a poc173 (Rt)
 A quina hora de la nit205 (Rt)
 A quina hora, arriba-152 (Lc)
 A rastrons77 (Lc)
 A reveure maco96 (VJ)
 A soles129 (Rt), 27 (Vj)
 A taula i al llit al primer crit492 (MPV 1)
 A voltes36 (Lc), 40 (Rt)
 Abolquerat177 (Rt)
 Abonant al cor37 (Lc)
 Acaronant149 (HO)
 Acataments156 (HO)
 Aconformant-se164 (SI)
 Acotar-se al sol62 (HO)
 Adàmics385 (MPV 1)
 Àdhuc139 (Lc)
 Afició38 (Vv)
 Afront13 (MPV 2)
 Agafar una bufa103 (VJ)
 Agafar13 (MPV 2)
 Agombolat660 (MPV 3)
 Agrana16 (VJ), 18 (HO)
 Agranadors125 (Vv)
 Agranats i arruixats98 (MPV 2)
 Agronsava64 (Ct), 167 (Lc)
 Agrunsa61 (Lm), 76 (MPV 2)
 Aguiletes "que a la comarca de Gandia diuen "gallets"74 (VJ)
 Aguiletes229 (Mc)
 Ahí, per (cursiva)41 (Lc)
 Aigua del roll591 (MPV 2)
 Aigua salpassada362 (MPV 3)
 Aigua-civà49 (VJ)
 Aigualosa116 (Lc)
 Aines19 (MPV 1)
 Airet92 (MPV 3)
 Aixafada198 (MPV 2)
 Aixecaran90 (MPV 2)
 Aixeta109 (Lc)
 Al ras207 (MPV 2)
 Al remat132 (MPV 1), 78 (Lm)
 Alabaran118 (MPV 2)
 Alacena15 (VJ)
 Alacrà132 (Bm)
 Aladre180 (MPV 2)
 Albada70 (MPV 2)
 Albarser265 (HO)
 Albat127 (HO)
 Albellons123 (Vv)
 Alçant el bull273 (HO), 130 (Bm)
 Alcaravà, l'276 (HO)

Alçària204 (HO)
 Alcavor165 (MPV 2), 279 (Ct)
 Alertíssim28 (Lpà)
 Alfàbegues39 (MPV 1)
 Alfàbregueres88 (Bm)
 Alfàbregues201 (MPV 2)
 Alfals226 (MPV 2)
 Alfarrassant349 (MPV 2), 115 (Lc)
 Algeps102 (Rt)
 Aliacrà, curar431 (MPV 1)
 All i pebre (menjar)142 (Mc), 82 (MPV 2)
 All-lotes (en Egloga mallorquina)177 (HO)
 Alioli que va eixir maricó276 (Lpà)
 Almorranes452 (MPV 1)
 Alqueria59 (MPV 3)
 Alzinea15 (MPV 3)
 Ama i senyora49 (Rt)
 Ama, del corral i del carrer64 (Ct)
 Amanegut un dia rúfol200 (Lc)
 Amaneixia134 (SI)
 Amarant-se81 (Bm), 11 (MPV 1)
 Amerada35 (Lm), 54 (Rt)
 Ametla86 (Rt)
 Ametlers208(Ct)
 Amollaràs/un pet esgarrat74 (Vv)
 Amor arrapat en el pit (MPV 2)
 Amor d'aigua en cistella303 (MPV 3)
 Amostrare54 (Lc)
 Ampolla del vi129 (HO)
 Amuntegava83 (HO)
 Anava per ahí113 (Lc)
 Andami, caent129 (HO)
 Andana15 (Mc)
 Antiga sucronense11 (MPV 1)
 Anyell14(HO)
 Apallissar153 (MPV 2)
 Apanye, jo m'159 (HO)
 Apegalós12 (Vv), 57 (VJ)
 Apegalosament134 (Rt)
 Apegava, la mà248 (HO)
 Aplates, duus147 (HO)
 Aponaran74 (Vv), 73 (VJ)
 Apremis sexuals155 (SI)
 Apreta la calor235 (MPV 2)
 Apretada oliva del cuquelló241 (MPV 1)
 Apretar a córrer135 (Rt)
 Apretaven44 (Lm)
 Aprete els ulls180 (Bm)
 Aqueixos266(HO)
 Aquesta no que m'apreta d'ací"601 (MPV 3)
 Arena abrusada83 (HO)
 Areny88 (HO)
 Arnada olor280 (Lc)
 Arran d'ell39
 Arrap i dolor70 (VJ), 79 (Lpà)
 Arraparà129 (Bm)
 Arraulit/arrupit254 (VJ)
 Arrelam, l'23 (HO)
 Arrencar77 (Mc)
 Arromangant228 (HO)
 Arròs caldós61 (Lc)
 Arròs claret131 (Lpà)
 Arròs-en fesols-i-naps135 (Bm)
 Arrupit74 (Rt)
 Aspror de dacsars65 (HO)
 Assola, el món19 (HO)
 Atabuixos26 (Vv)
 Atansar-nos121 (HO)
 Atapeides cuixes278 (Lc)
 Atarantat68 (Lc), 129 (Bm)
 Ateria (una pena)242 (Mc)
 Aterrit269 (HO)
 Atestat, fer l'162 (HO)
 Atifells304 (Lc)
 Atobons86 (VJ)
 Atzucac396 (MPV 1)
 Aürtat, foscament59 (HO)
 Ausiàs Marc o Àusies March?113 (Lc)
 Automne156 (Ct)
 Autumnner404 (MPV 2)
 Avenc en un bac biològic52 (Rt)
 Bac43 (Vv)
 Bacs d'amor221 (VJ)
 Baf d'alcavor86 (VJ),79 (HO)
 Baix del coixi279 (HO)
 Baix dels poemes45 (VJ)
 Baix els llits158 (Rt)
 Baix la terra16 (VJ),44 (VJ)

Baix ventre, el145 (HO)
 Balancins105 (Lc)
 Balba mà208 (VJ)
 Bancalet de casa643 (MPV 3), 179 (Rt)
 Bandades de pluja219 (VJ)
 Bandades128 (Lpà)
 Barcos135 (Rt), 59 (Lc)
 Barjaula, la62 (Mc)
 Barquetots82 (MPV 2)
 Basquet93 (Lpà), 99 (MPV 2)
 Bataclan (de Burjassot)272 (Rt)
 Benissants de calç311 (MPV 1)
 Bescoll211 (VJ)
 Besllum, surt16 (HO)
 Bidet,117 (HO)
 Billamarquí73 (Rt)
 Birbant67 (VJ)
 Blanquernes, masos i-155 (SI)
 Blasmes, els148 (HO)
 Blat de moro450 (MPV 3)
 Boles dels ulls207 (Mc),259 (HO)
 Bonico, tu177 (Rt)
 Bonyeguda pedra119 (MPV 2,92 (MPV 2))
 Borne, el59 (Lc)
 Borumballa22 (Mc), 257 (Vv)
 Borumballes186 (Rt)
 Botella80 (HO)
 Botija"75 (VJ)
 Bovament44
 Braçades d'aigua79 (MPV 1)
 Brancalet a la porta460 (MPV 2)
 Brancut propòsit37 (MPV 2),15 (Mc)
 Bresquilles266
 Aqueixos266 (HO)
 Bresquilles73 (Bm)
 Bròfec67 (Mc)
 Bromerals296 (MPV 2)
 Bromereta75 (MPV 2)
 Brumerols de sabó111 (Lpà)
 Brumerols de sabó42 (Vv),255 (MPV 1)
 Buc de l'escala161 (HO)
 Buidor51 (HO)
 Bult, el llarg-(del sexe)593 (MPV 3)
 Bult243 (VJ), 57 (Lm), 42 (Lpà)
 Bunyols49 (VJ)

Busca tu qui t'ha pegat184 (MPV 3)
 Buscapius452 (MPV 1)
 Bust147 (HO)
 Ca joganer47 (HO)
 Ca27 (HO)
 Cabeçola260 (Rt)
 Cabot pelut129 (Bm)
 Cabot11 (Vv)
 Cacaues, les 244 (Rt)
 Cadernera158 (Lc)
 Cagons del poble130 (Bm)
 Calbot200 (Rt)
 Calcetins181 (Rt),37 (VJ)
 Calcigades39 (MPV 2)
 Caminant al sa i al pla16 (MPV 1)
 Camisetes199 (Rt)
 Canella172 (HO)
 Canes, de156 (Lc)
 Canilles de xiprers, lladren15 (HO)
 Cansanci284 (Ct)
 Cantelluda llum69 (MPV 2)
 Cànter145 (Rt),23 (Lm)
 Canterer, el517 (MPV 2)
 Càntir425 (MPV 2)
 Cànyles, les canyes423 (MPV 2)
 Cap de descans13 (SI),605 (MPV 3)
 Cap de detall17 (Lm)
 Cap de diner492 (MPV 1)
 Cap de paper63 (MPV 3)
 Cap-al-tard57 (VJ)
 Capir a Cannes61 (Vv)
 Capvespre26 (HO)
 Cara a76 (VJ)
 Carafal121 (Bm)
 Carlinada58 (Si)
 Carn apretada160 (Mc)
 Carrasca127 (MPV 3)
 Carrer agranat i arruixat269 (HO)
 Cartipàs78 (MPV)
 Cartó237 (Mc),44 (HO)
 Casalet de la falla88 (Vv)
 Càstig97 (MPV 3)
 Cataplasma114 (Lc)
 Catres coixos30 (MPV 3)
 Cel a borreguets413 (MPV 3)
 Cell qui en140 (Lc)

- Cércols de llum33 (MPV 1)
 Cesària33 (SI)
 Cine43 (MPV 3),85 (Mc)
 Clavetejaven176 (SI)
 Clivellada60 (MPV 2),65 (Rt)
 Clivells130 (MPV 2)
 Clot de petols591 (MPV 2)
 Clòtxines128 (Rt),158 (Mc)
 Còdol150 (VJ)
 Coentor arriba a la gola69 (Rt)
 Coentor des dels peus230 (HO)
 Cofois173 (MPV 3)
 Coixam coixim335 (Lc)
 Coixim coixam39 (VJ)
 Colgat 'mort'111 (Lc)
 Colilles' menege274 (HO)
 Colombaire227 (Rt)
 Colomer (el Palomar) (MPV 2)
 Colp de mamella129 (HO)
 Colp, el15 (VJ)
 Colpegen61 (HO)
 Com a un barranc496 (MPV 3)
 Com covetes dels moros" en Boc 126 (MPV 2)
 Com el "xarquet" que deixa en terra la "botitja"!106 (Rt)
 Com quan amaneix63 (Ct)
 Com t'ho apanyes246 (Ct)
 Com un pa en l'alcavor45 (Rt)
 Com un tiró237 (MPV 2)
 Comare277 (HO)
 Còmoda, la327 (MPV 2)
 Comuns del meu poble, els155 (Rt)
 Condolences171 (HO)
 Conhort77 (Mc)
 Conjuminant161 (Mc)
 Contorneigs burletes255 (MPV 3)
 Copegen punys63 (MPV 2)
 Cops d'espasa49 (MPV 2)
 Cops de peu106 (Lc)
 Corbella21 (Mc),29 (Ct)
 Corbella flamígera80 (MPV 2)
 Corcó del dubte66 (HO)
 Cordell/gresol51 (Rt)
 Cordell17 (VJ),332 (MPV 2)
 Cordill211 (VJ)
 Corferits41 (HO)
 Corfes128 (Rt)
 Corrandes49 (MPV 2)
 Cortesanes de la brisa281 (MPV 3)
 Cossiol178 (HO),327 (MPV 2)
 Cotó-en-pèl en els oïts33 (Vv)
 Cotó-en-pèl54 (Rt),76 (Ct)
 Cova del Parapelló240 (MPV 2)
 Covant-los110 (Bm),127 (MPV 2)
 Crepuscle/ -primer foscant en deien-300 (Ct)
 Cresol14 (VJ),151 (Lc)
 Creua el carrer43 (Lc)
 Criades, les261 (HO)
 Criadilla29 (Lpà)
 Criadilles bullides44 (Lm)
 Crucigrama251 (HO)
 Cruixit54 (Vv),86 (Ct)
 Cul aliger i tendral216 (Vv)
 Culs de got, vidres133 (HO)
 Cuquet de llum119 (Lc)
 D'ahí, d'ahí, teuladí" (/en cursiva)53 (Lc),87 (MPV 3)
 D'ahí/d'on et ve17 (Vv)
 D'una eina, d'una ferramenta"369 (MPV 2)
 Dacsars162 (MPV 2)
 Dancen297 (MPV 2)
 De bell començ165 (HO)
 De gaidó37 (Vv)
 De palpenta52 (Lc)
 De puntetes386 (MPV 2),43 (MPV 2)
 De reüll157 (HO)
 De veres406 (MPV 3)
 Debades179 (HO)
 Decapollant-me249 (Ct)
 Decòrum22 (Mc)
 Deixuïnes, les 470 (MPV 2)
 Del rotlle del pobled162 (Bm)
 Demà passat369 (MPV 2)
 Demati, al29 (VJ)
 Demati, un520 (MPV 3)
 Denia 236 (MPV 3)
 Desanella85 (HO)
 Desbudellat127 (Bm)
 Descordant-te148 (HO)

Descrisma194 (MPV 1)
 Descrismant-se91 (HO)
 Descuit, un153 (MPV 2)
 Desdeny157 (HO)
 Desenrotlla, melodia92 (HO)
 Desesser, el231 (Lpà)
 Desfici i el candor37 (HO)
 Desig rabent44 (HO)
 Designe de la vida147 (Mc),170 (Mc)
 Desllunat115 (Ct),323 (Lc)
 Desmenjat, el40 (SI)
 Despai, rentem26 (Lc)
 Despellorfavèn244 (Rt)
 Despús-demà230 (HO)
 Dessucat131 (Bm),592 (MPV 2)
 Dessucat88 (HO)
 Desvaliment190 (Mc)
 Desxifrant35 (Lc)
 Didalets d'aigua160 (MPV 2)
 Didals d'aigua83 (HO)
 Dintre de l'aljub19 (HO)
 Disset56 (Rt),t96 (MPV 1)
 Ditet de 61 (Lc)
 Divan34 (Ct)
 Divuit41 (MPV 3)
 Dofi674 (MPV 3)
 Dolcissim preny64 (MPV 2)
 Dones faltes i bones"580 (MPV 1)
 Dos quinzets, no duia 179 (HO)
 Dugueren al clot 'cementeri"76(Lc)
 Eixancarrats124 (Bm),28 (Vv)
 El goris-goris196 (Rt)
 Els coneixia tots pel seu malnom
 (infants)200 (Rt)
 Em debatesc en l'odi237 (VJ)
 Em dic Vicent98 (Vv)
 Em diuen, com et deien a tu, Josep
 Maria81 (Lc)
 Em dolc d'un ay85 (MPV 2)
 Em done vergonya290 (VJ)
 Em donen ois97 (Mc)
 Embolcalla37 (HO)
 Empaitades oliveres26 (HO)
 Empente36 (HO)
 Empenyen125 (MPV 2)
 Emplena199 (MPV 2)
 Emprenyat, està –aquest silenci18
 (HO)
 En cap de banda165 (Rt)
 En català, català de Petrer...329 (MPV
 3)
 En l'arrap o en el mos46 (Mc)
 Encala la pilota83 (Vv)
 Enciam133 (MPV 1)
 Encollits62 (Rt)
 Enfermetats11 (Ct)
 Enfit452 (MPV 1)
 Enfonsava272 (VJ)
 Enfontant-li una clava279 (Lpà)
 Enforfoguida199 (Rt)
 Enfuig, s'26 (HO)
 Engruna d'almoïna370 (MPV 3)
 Engruna dolça76 (MPV 2)
 Enlluernament85 (HO)
 Enrama d'oli186 (HO)
 Enramada de música455 (MPV 2)
 Enramant el vent90 (MPV 2)
 Enravenat12 (Vv)
 Enrenou129 (HO),80 (MPV 2)
 Enrònia90 (HO)
 Ensopegant-se44 (Bm)
 Enterar-se67 (Mc)
 Enterca143 (HO)
 Enterraments189 (HO)
 Entràs88 (MPV 2)
 Entravessada15 (HO)
 Entremaliadures153 (Lc)
 Entrényer les mans267 (HO)
 Entrepà124 (Bm)
 Entropessava236 (Lc)
 Enyor, un324 (MPV 2)
 Era precis95 (Lm)
 Eriçat-se la crinera39(Ho)
 Eriçona la pell146 (Rt)
 Es foten tot l'embarronat135 (Bm)
 Esbudellada189 (Lc),146 (Bm)
 Escalda237 (Mc)
 Escaldat, el cor270 (HO)
 Escalons91 (Bm)
 Escampa, arreu345 (MPV 2)
 Escampadissa30 (HO)
 Escampall de pedres477 (MPV 2)

Escarbotar69 (MPV 1)
 Escarpre379 (MPV 1),391 (MPV 2)
 Escletxa472 (MPV 3),510 (MPV 2)
 Escolava195 (MPV 2)
 Escombrar (forn)93 (Lm)
 Escombrar165 (MPV 2)
 Escomesa brutal252 (HO)
 Escopinyar37 (Vv)
 Escorpi130 (MPV 2)
 Escorpins, ametlers/joncs208 (Ct)
 Escumejant91 (HO)
 Esdentada62 (MPV 2)
 Esfilagarsat271 (MPV 3)
 Esfilassada capa475 (MPV 2)
 Esfilassat104 (Rt),56 (Lm)
 Esfondrat447 (MPV 3)
 Esfullant36 (MPV 2)
 Esgarrar el trau 'vagina'124 (Bm)
 Esgarrant41 (HO)
 Esgarranys165 (HO)
 Esgroguet80 (MPV 2)
 Esguit267 (MPV 2),165 (Rt)
 Esguiten258 (Rt)
 Esme382 (MPV 3)
 Esmunyen147 (HO)
 Espardenyes esventrades97 (Lm)
 Espargit65 (HO)
 Esparrancat220 (Vv)
 Espàrrec124 (MPV 2)
 Espatarrada262 (Rt)
 Espatla49 (Bm)
 Espellorfant155 (Rt)
 Esperances/de què el PV543 (MPV 3)
 Esperdenyes de careta312 (MPV 3)
 Espetegant322 (Lc)
 Espicassant89 (HO)
 Espigolada, l' (MPV 2)
 Espills112 (MPV 2)
 Estiga lleig de dir-ho262 (Ct)
 Estiró de la mort494 (MPV 3)
 Estojà349 (MPV 2)
 Estovant-se157 (HO)
 Estrelles123 (MPV 2)
 Estró, l'188 (HO)
 Esvara20 (HO)
 Esventrat318 (MPV 2)
 Et veieres152 (Lpà)
 Ets tu397 (MPV 2),116 (Lc)
 Execrats escorpins162 (MPV 2)
 Fa un garbó un muntó de segles76 (Vv)
 Fadrina, la'criada'232 (HO)
 Fanecades80 (MPV 2)
 Farigola90 (Bm)
 Faroner303 (MPV 3)
 Farts de paraules32 (Lc)
 Feina153 (MPV 2)
 Feixant aigua576 (MPV 2)
 Feixos de picassa494 (MPV 2)
 Fent rotle178 (Lpà)
 Fényer el país694 (MPV 3)
 Ferramentes de63 (Lc)
 Fer-les foc i flama90 (Rt)
 Ferros ventruts462 (MPV 2)
 Feta mal bé442 (MPV 1)
 Feta un ecce-homo100 (Ct)
 Fetilleries 'melindros'309 (Lc)
 Ficàvem al llit81 (Lc)
 Figues burjassotes249 (Rt)
 Fil d'empalomar129 (MPV 2)
 Fil per randa125 (MPV 2)
 Fill "el xiquet"18 (VJ)
 Flaire263 (HO)
 Flamarades44 (Ct)
 Focs follets37 (MPV 2)
 Fona533 (MPV 3)
 Fondària73 (MPV 2)
 Forcat, com un aladre62 (MPV 2)
 Formosíssim cos15 (HO)
 Fortor66 (HO)
 Foteses375 (MPV 1)
 Frigidaire, tocadiscos46 (Vv)
 Fullam15 (HO)
 Furtar92 (Mc)
 Furtaven melons266 (HO)
 Fusella, la246 (MPV 1)
 Gaiato Iliriano141 (SD),350 (MPV 3)
 Gaiatos110 (MPV 2)
 Galfins49 (Mc),53 (Ct)
 Gallons conciliars578 (MPV 2)
 Garba de xarments242 (Rt)
 Garrofer72 (MPV 2)
 Garroferes67 (MPV 2)

Gatzara de noces30 (HO)
 Gemega237 (Mc),11 (Lm)
 Gernika de sang294 (Lc)
 Gerro271 (HO),532 (MPV 1)
 Gesmil192 (Bm),268 (Lc)
 Gesmil73 (Lpà)
 Gesmiler261 (MPV 2),326 (MPV 2)
 Gessamí424 (MPV 2)
 Gitat87 (HO)
 Glaçant27 (HO)
 Gotet d'orxata270 (MPV 3)
 Granera236 (Mc)
 Garbó d'anys439 (MPV 2)
 Gratant en un cristall88 (HO)
 Gratava222 (MPV 2)
 Gresol102 (Lc),296 (VJ),59 (MPV 2)
 Grill, terc282 (MPV 3)
 Grillant com una ceba72 (VJ)
 Grogor39 (HO)
 Grossor79 (HO)
 Guaitant a l'airet92 (MPV 2)
 Guany goludissim19 (Bm)
 Guarint-la87 (HO)
 Guipa91 (Ct)
 Habitacions118 (HO)
 Herba d'olives243 (MPV 1)
 Herbam77 (HO)
 Heura128 (MPV 2)
 Homes291 (MPV 1)
 Horabaixa, l'308 (MPV 1),177 (HO)
 I en un valencià ben nostre, ben nostrat251 (HO)
 Iaio, el271 (HO)
 Ignoraves el buc on et clavaves266 (Rt)
 Iguales, ven (en cursiva)121 (Ct),12 (Vv)
 Incaducable259 (HO)
 Inclús el segle35 (Lc)
 Indret450 (MPV 2)
 Jaç88 (HO)
 Jaure121 (HO)
 Jeure473 (MPV 3)
 Joguet257 (MPV 3),44 (HO)
 Joguina236 (Lc)
 Jonc162 (Lpà),208(Ct)
 Jonquet316 (Lc)
 Judicis145 (HO)
 Juganera11 (MPV 3)
 Jugant al rotgle142 (Bm)
 Jugar a les clares90 (Rt)
 Juguen a la piu?335 (Lc)
 Jumensos11(Vv)
 Khruixtxev47 (Lc)
 L'ama/ del corral i el carrer64 (Ct)
 l'Estellessí95 (SI)
 La Maedéu316 (MPV 2)
 La mare que va84 (Vv)
 Lladelles158 (VJ)
 Llampeguen19 (HO)
 Llantier, un559 (MPV 2)
 Llapassa385 (MPV 3)
 Llapissera281 (HO)
 Llargueruda188 (Lpà),157 (Rt),588 (MPV 1)
 Llaunes165 (MPV 2)
 Llaurador80 (MPV 2)
 Llavis apretats107 (Rt)
 Llavis tendrals185 (Mc)
 Lledoner12 (MPV 3)
 Llefiscoses281 (HO)
 Llegesques242 (MPV 2)
 Llegona181 (MPV 2)
 Llegonet119 (Lpà),14 (MPV 2)
 Llençar144 (MPV 1)
 Llençols revoltats296 (VJ)
 Llengua única i plural*32 (MPV 2)
 Llengüetejant37 (HO)
 Llepaculs279 (VJ)
 Llepassa19 (Lm).228 (MPV 1)
 Llesques84 (HO)
 Lleteria336 (Lc)
 Lletgesa40 (HO)
 Lletugues26 (MPV 1)
 Lleugera i lleu16 (HO)
 Llibrells271 (Rt)
 Lligones532 (MPV 3)
 Llimera142 (Rt)
 Llimeres145 (Bm),40 (VJ)
 Llimers247(MPV 1)
 Llimes i rots88 (VJ)
 Llimes295 (Lpà)
 Llimona102 (MPV 2),276 (Mc),325

(MPV 2)
 Lliscosa16 (HO)
 Llogarret375(MPV 2)
 Lloma496 (MPV 3),275 (HO)
 Lluerna29(Lpà)
 Lo pitxer50 (VJ)
 Lots de petols i cagalló per séquia452
 (MPV 1)
 M'alce, em gite18 (VJ)
 M'importa un rave94 (VJ)
 Madurada, la inicial277 (MPV 2)
 Maedeus d'agost274 (MPV 3)
 Mainades, les de canyes128 (MPV 2)
 Malencarat125 (Bm)
 Mall i perpal131 (Bm)
 Malnom, llavors tothom es coneixia
 pel/-191 (Lc)
 Malnom 241 (Rt)
 Malucs de cala130(Si)
 Mamonet 'xic'456 (MPV 1),112 (Mc)
 Manco jumensos11 (Vv)
 Mans piloses361 (MPV 1)
 Maons de la frontera111 (MPV 2)
 Maons, llimers247 (MPV 1)
 Marceix73 (MPV 2)
 Marjades, les44 (Ct)
 Marlets62 (MPV 2)
 Maror, la23 (HO)
 Matalàs128 (Bm),130 (MPV 2)
 Matinegen78 (HO)
 Meitat47 (HO)
 Melic121 (HO)
 Melis, un, tarquim, un201 (Mc)
 Mellada73 (VJ)
 Melladura de la roca130 (SI)
 Meló d'alger/t'encetaré86 (Ct)
 Meló tendral16 (VJ)
 Melons d'Alger129 (Bm)
 Menejant la mà176 (MPV 1)
 Menudàncies239 (Lpà)
 Menudàncies109 (Lc)
 Merlet673 (MPV 3)
 Mesuretes d'aigua589 (MPV 2)
 Mesuretes del cacau36 (Lc)
 Micapanets esfilegats261 (Lpà)
 Micapans171 (MPV 3)

Milotxa501 (MPV 2)
 Mineta (corrupció animeta -JFuster-
)172 (Rt)
 Mineta236 (MPV 2),34 (SI)
 Minsos minuts517 (MPV 3)
 Mirall80 (Bm)
 Mitja, la 'calça'128 (Rt)
 Mitjons130 (Vv)
 Monyica225 (Rt),85(Lm)
 Monymicot o novençana289 (VJ)
 Moradures177 (VJ)
 Mort i pam, deien els infants211 (Lpà)
 Mort i pam", joc209 (Lpà)
 Mortets, ben104(Lc)
 Mos de pa231 (Mc)
 Mugró470 (MPV 3)
 Muixeranga341 (MPV 2),559 (MPV 1)
 Mullat de boira108 (HO)
 Murtes177 (Bm),52 (Rt)
 Nades131 (Ct)
 Naix194 (MPV 1)
 Natges150 (HO)
 Navaixes85 (Lm)
 Neix63 (MPV 2)
 Ninetes de l'ull513 (MPV 3)
 Ningun dels quatre335 (Lc)
 Ningun senyal190 (Rt)
 No alça un pam de terra170 (Lc)
 No clavar-me en bucs251 (HO)
 No em queda un clau247 (Lpà)
 No era precis139 (Rt)
 No pegaria un ull252 (Rt)
 No sabia el buc on em clavava441 (MPV
 2)
 No sabrà greu138 (Vv)
 Noies598 (MPV 2)
 Nom golut395 (MPV 3)
 Noms cantelluts44 (MPV 1)
 Novençana, de15 (VJ)
 Nuarà122 (MPV 2)
 Nuesa dreçadíssima85 (HO)
 Nugar-te532 (MPV 2)
 Nus, el81 (Lpà)
 Nuu, el395 (MPV 3)
 Nuvi, primer118 (HO),51 (VJ)
 Obre de sobte26 (HO),17 (MPV 2)

Obrers a les bastides527 (MPV 2)
 Òbric165 (MPV 2),213 (VJ)
 Òbrigues 43 (Rt)
 Oh anyell14 (HO)
 Ol a gesmil227 (Ct)
 Oldria75 (Bm)
 Olives del cuquelló252 (Mc)
 Olives trencades143 (Mc)
 Omple, obre, vares passar100
 (Bm),124 (VJ)
 Omplenaria381 (MPV 3)
 Oratges87 (Bm)
 Orb, aquell127 que venia" iguales para
 hoy..." (HO)
 Ordre, un103 (Lc),22 (MPV 2)
 Pa de pagès189 (Lc)
 Pa en l'alcavor59 (MPV 3)
 Paletes, uns treballen197 (Lc)
 Pallola39 (Lm),89 (Lc)
 Palma de la mà13 (HO)
 Pampolós119 (MPV 2)
 Pampoloses vinyes212 (MPV 3)
 Pànic i l'ois94 (Lpà)
 Pantaix125 (Bm),214 (Rt)
 Panteix104 (Mc)
 Panteixa212 (MPV 3)
 Panxacontents138 (MPV 3)
 Papallona269 (Mc)
 Parava taula16 (MPV 2)
 Paretó, un tros de 80 (MPV 3)
 Parlar clar i ras91 (Rt)
 Parotets80 (Lc)
 Passera 'camí'195 (Lc)
 Passerells314 (MPV 2)
 Passeres cansades442 (MPV 2)
 Pastorejant les sèquies75 (MPV 2)
 Patada96 (Bm)
 Pecatosa198 (Rt)
 Peçonet de l'orella84 (VJ)
 Peçons266 (MPV 3)
 Pedres del mort i pam78 (Lc)
 Per tot arreu116 (VJ)
 Pega foc130 (HO)
 Pega fort el sol477 (MPV 1)
 Pegant crits277 (HO)
 Pegar ull126 (Vv),1605 (MPV 3)
 Peladilla130 (SI),172 (MPV 3)
 Pelat grapat d'ossos171 (HO)
 Pèls de mamella273 (Rt)
 Penellons680 (MPV 3)
 Pensant en rotlles146 (Bm)
 Per a sempre103 (Bm),46 (MPV 1)
 Per tot arreu353 (MPV 3)
 Perilles i 234 (HO)
 Perpal448(MPV 1)
 Perplexe73 (Lm)
 Petols, va trobar al clot52,385 (MPV 1)
 Petxines 'vulves'321 (MPV 2)
 Pic i pala"183 (MPV 3)
 Picarols de l'aire219 (HO)
 Picarols108 (HO)
 Pilila36 (MPV 3)
 Pilós de vinyes87 (MPV 1)
 Pimentó torrat128 (Bm),215 (Lpà)
 Pinada49 (Vv)
 Pinassa591(MPV 3)
 Pintades de fugina44 (HO)
 Piteres279 (MPV 1)
 Pitxer55 (Rt)
 Pitxeres279 (MPV 1)
 Pixar al comú156 (Rt)
 Pixarrada73 (VJ)
 Ple del jorn, al51 (HO)
 Plexi, de198 (HO)
 Plovisqueig37 (HO)
 Poal78 (MPV 2),40 (VJ)
 Poalades90 (MPV 2)
 Poals dels fems272 (HO)
 Poderiu497 (MPV 1)
 Pols confundida76 (MPV 2)
 Poltrones185 (Rt)
 Porxos256 (HO)
 Posà cabut97(Lc)
 Pota/de la taula121 (HO)
 Pouar la brisa287 (MPV 2)
 Prades, les111 (HO)
 Preny, un33 (SI)
 Presilis41 (Ct)
 Propalot55 (SI)
 Prunyó en l'orella229 (Rt)
 Prunyons371 (MPV 3)
 Prurit17 (Ct)

Quartet, pel70 (Rt)
 Que això de que el valencià és català
 no és cert251 (HO)
 Que dicta got igavinet"492 (MPV 1)
 Que es diu Vicenç Andrés136 (Lc)
 Queixut72 (SI)
 Qui tinga cucs que pele fulla37 (Lc)
 Quiet43 (Lc)
 Rabasseta 'cigarret'241 (Rt)
 Rabo de gat83 (Lc)
 Rajoli230 (Rt)
 Ramats de coloms31 (HO)
 Ramejava l'aigua195 (Rt)
 Ramellets de llimó516 (MPV 2)
 Ran del sena284(Lc)
 Rasant-se el tos41 (Lc)
 Rastell arbelló171 (MPV 3)
 Rastell159 (HO)
 Rastellaven petxines110 (Bm)
 Ravenet259 (Lpà)
 Rebalsada140 (Mc)
 Rebolcó, un84 (VJ)
 Rebolcons139 (MPV 1)
 Recatada60 (Lm)
 Recatades fonts124 (MPV 2)
 Recialles de xàrcies42 (Lpà),149(VJ)
 Recorreguent189 (Mc)
 Rector 'capella'33 (MPV 1)
 Redola27 (VJ)
 Referesc78 (MPV 2)
 Refilava un rossinyol218 (HO)
 Refregant100 (Rt)
 Regada de festa, la296 (MPV 2)
 Regalima121 (Bm),313 (Lc),293
 (MPV 1)
 Regalimants de reina (Ct)
 Regirar-se92(Lc)
 Reguerol192 (MPV 3)
 Reina278 (Lc)
 Rellisca87 (HO)
 Renaix15 (HO)
 Renill711 (MPV 3)
 Renillen15 (HO)
 Renills i pets88 (VJ)
 Rent de la terra578 (MPV 2)
 Rent168 (VJ)
 Rentar ulls i llavar mans100 (Rt)
 Rentó de l'ànima165 (MPV 3)
 Renyir les batalles129 (MPV 2)
 Renyó87 (VJ)
 Repentitzar202 (Mc)
 Repetellec el vespre178 (SI)
 Replanell183 (HO)
 Retor a l'altar207 (MPV 2)
 Reviscolants83 (HO)
 Reviscolar29 (MPV 2)
 Revoltes, les196 (Ct)
 Rierol19 (HO)
 Riu en queixut curs555 (MPV 1)
 Rocam assuavit111 (HO)
 Rocam203 (HO)
 Ródano, el64 (Ct)
 Roder, el496 (MPV 2)
 Rodó497 (MPV 3)
 Rodolí207 (MPV 2)
 Rodonor, la128 (MPV 2)
 Rogle, fent22 (Lc)
 Rogle57 (SI),672 (MPV 3)
 Roll, el142 (MPV 2)
 Romani/farigola208 (Ct),297 (MPV 3)
 Rosada, al bes de la85 (HO)
 Rosca100 (Rt)
 Rosegó, un120 (Lc)
 Rosegons45 (VJ)
 Roters, carrer543 (MPV 1)
 Rotgle365 (MPV 2),507 (MPV 2)
 Rotllant la cigarreta164 (MPV 2)
 Rúfol200 (Lc)
 Ruixim155 (Bm)
 Rumbejant33 (Mc)
 Russafes remotes628 (MPV 3)
 Russafes de boqueta nit421 (MPV 1)
 S'esvara52 (Rt)
 Sabuts73 (VJ)
 Safa146 (Rt),268 (MPV 3)
 Safanòria192 (Rt)
 Safetes217 (Rt)
 Samboris i collites, rememorant88
 (MPV 2)
 Sanglot (de raïm)686 (MPV 3)
 Sant Paulí130 (Lc)
 Sant Vicenç Ferrer44 (MPV 1)

Sant Vicent Ferrer291 (MPV 1)
 Santa Eulària74 (Mc)
 Santor de forns61 (SI)
 Sàpiga356 (MPV 2)
 Sàries492 (MPV 2)
 Secant, el tinter244 (HO)
 Sense un mos que dur-se a la boca232 (MPV 2)
 Sentor de lleteries578 (MPV 2)
 Sentor de pinassa136 (SI)
 Sentor, la267 (HO)
 Sermó de braons336 (Lc)
 Serralades26 (HO)
 Set i mig, juguem105 (Lc)
 Si de la nit al matí180 (MPV 1)
 Si el ciri és curt la processó és molt llarga588 (MPV 3)
 Si enterc el corc121 (MPV 2)
 Sina amable187(Lc)
 Síndria94 (MPV 3)
 Sínia125 (Rt),21 (Mc)
 Socarrim29 (Ct)
 Socs, duu46 (Rt)
 Sol de Maria Santíssima, un106 (Lc)
 Solat98 (Ct)
 Solc que amaneix a poalades69 (MPV 2)
 Somia112 (MPV 1)
 Somris18 (HO)
 Sorneguer287 (VJ)
 Sorra79 (Bm)
 Sortirà37 (MPV 2)
 Sosssec515 (MPV 3)
 Sostín-les62 (HO)
 Suc de llimó143 (Mc)
 Sucós, raïm200 (HO)
 Suetoni és un bord; Suetoni cabró243 (Lpà)
 Suetoni, que és un fill de puta279 (Lpà)
 Tamany escaient129 (HO)
 Tanda, la (eg)149 (MPV 2)
 Taral·larà116 (Rt)
 Taral·lenjant396 (MPV 1)
 Tarannà294 (MPV 2)
 Tarara20 (Lm)
 Tarda, la115 (Rt),52 (Bm)
 Tardoral, silenci233 (HO)
 Tarongerars78 (MPV 2)
 Tarquim293(Lc)
 Tarragones de pedres101 (Lc)
 Taulell 'rajola' (SI)
 Tavella 'piu'35 (MPV 3)
 Te de muntanya243 (MPV 1)
 Tebior188 (HO)
 Tellerines177 (VJ)
 Telles del sambori del mort i pam93 (MPV 3),78 (Lc)
 Tellines158 (Mc)
 Tendral,silenci73 (HO)
 Tenir paperes138 (Lpà)
 Tenir602 (MPV 3)
 Terra crivellada246 (MPV 2)
 Testes de turons111 (HO)
 Testic112 (Mc)
 Tests43 (HO)
 Teua118 (MPV 2)
 TEULADA (poble) 333, 387, 399, 605, 597 (MPV 2), 9 (MPV 1),200 (MPV 3),227 (Ct)
 Teuladí246 (MPV 2),16(VJ)
 Teuladí de fang44(HO)
 Tibant el cel a borreguets413 (MPV 3)
 Tibantor de vela327 (MPV 2)
 Timó/tomello127 (MPV 2)
 Tin-me247 (HO)
 Tiny98 (Lc)
 Tionet el manyà86 (VJ)
 Tios, el nínxol dels meus271 (HO)
 Tires, tallat en186 (HO)
 Toca tres i repic49 (VJ)
 Tocar mare242 (Rt)
 Tomello44 (MPV 2),104 (Rt)
 Tongades de morts251 (MPV 2)
 Toque mare59 (SI)
 Torba,un vertigen, una89 (HO)
 Torcar-se145 (HO)
 Torpe86 (Lm)
 Tòs150 (HO)
 Tossal96 (MPV 2)
 Tot d'hora331 (MPV 2)
 Tou129 (Lc)

Trac a pixar201 (HO)
 Trau 'vagina'35 (MPV 3)
 Trec241 (Lc)
 Tremoladís37 (HO)
 Tremolor79 (HO)
 Trèmul15 (Bm)
 Trepitge329 (MPV 3)
 Tres i mitja, les106 (Lc)
 Tres i repic, són (Lc)
 Tria, la167 (HO)
 Trinquet267 (HO)
 Trons de bac173 (Rt)
 Trop fort67 (Mc)
 Turcàs a135 (Lc)
 Tulipans193 (Lpà)
 Turons, empeny427 (MPV 3)
 Ullot despert86 (MPV 2)
 Ullot gran17 (Mc)
 Ulls pobrius207 (Rt)
 Un es posa22 (Lc)
 Un obscur poeta català290 (Lpà)
 Una set d'aigua (duia en el cor)160 (Bm)
 Una set d'aigua (no tenia ni tan sols)160 (Bm)
 Una set d'aigua, un tros de pa544 (MPV 2)
 Una set d'aigua243 (Vv)
 Una tovor216 (Rt)
 Unànim173 (Rt)
 Unànime punya43 (MPV 1)
 Unflen42 (Lpà)
 Us agrupen193 (MPV 1)
 Us deixa300 (Ct)
 Va a escombrar pinassa591 (MPV 3)
 Varen dir375 (MPV 2)
 Veient33 (MPV 2)
 Velledat181 (HO)
 Venen per dos quinzets195 (Vv)
 Ventrell (el gra)84 (VJ)
 Verbena(cursiva)59(Lc)
 Verda o gerda423 (MPV 2)
 Vermellor137 (Lc)
 Verms54
 Vesprada51 (VJ)
 Vesprejar33 (VJ)

Vicenç Ferrer52 (SI)
 Vidriola237 (Mc)
 Vimet105(Lc)
 Vinclat al solc442 (MPV 2)
 Vitet237 (Mc)
 Vítols134 (Bm)
 Volcànic roder551 (MPV 2)
 Voleiadora46 (MPV 1)
 Voves de coto-en-pèl41 (HO)
 Volvetes de l'espígl80 (Lc)
 Voravies49 (HO)
 Vós enramàveu15 (Mc)
 Xafant llaunes43 (HO)
 Xafar32 (Vv)
 Xafàvem les corfes84 (Lm)
 Xafem pols81(Lc)
 Xamelo, juguem105 (Lc),42(MPV 2)
 Xàquera , la341 (MPV 2)
 Xàrcia719 (MPV 3)
 Xarxes91 (MPV 2)

Xàrxia120 (MPV 2)
 Xavala141 (SI),350 (MPV 3)
 Xemeneies197 (Lc)
 Xicona de verd127 (HO)
 Xicota de baix40 (Lc)
 Xiprers202 (MPV 3),68 (MPV 2)
 Xiquets, els38 (VJ)
 Xiulells86(MPV 3)
 Xiulits161 (MPV 2),33 (VJ)
 Xop i l'alber217 (HO)
 Xopant-se256 (HO)
 Xuclant41 (Ct),127 (Bm)
 Xucles el dit127 (Lpà)
 Xulletes rostides31 (MPV 1)
 Xulletes, torraren42 (Lc)

APÈNDIX 2

El lèxic de la secció "*Bon dia*", publicada per Estellés a Las Provincias, sota el pseudònim de Roc, des de 1959 a 1974, demostra el seu afany comunicatiu, el lligam del seu llenguatge literari al parlar del carrer i

com la notícia i els costums populars inspiren el poeta, qui en un llenguatge planer, de manera didàctica, vol informar i ser entès per tots. Com a mostra, transcriuré només alguns vocables extrets d'esta secció, indicant l'any i el dia en què es va publicar, perquè es veja com ací usa també un lèxic col·loquial, com era esperable en una poesia periodística destinada a crear afició a llegir en valencià, en una època en què era l'únic escrit en valencià que es podia trobar en el diari. Voldria fer notar que una bona part del vocabulari del "Bon Dia" no es documenta en l'obra literària, una part d'ell d'origen castellà. Aquest fet ens obliga a preguntar-nos sobre la tasca dels correctors en la seua obra definitiva i a pensar que seria esmenat en molts casos per estos. Per a valorar aquesta tasca d'Estellés podeu llegir, Vicent Andrés Estellés, *Obra periodística en valencià*, a cura d'Emili Casanova, Denes Bàsica, 2003, en premsa.

Las Provincias, ROC, 1959, desembre:

1bueno, bé
3deu d'alegrar
26 el fetge és un alcavor
30 de matinà
1960, gener
1 lo millor que
el done templat
ens apreta
5 et jugues la pell
7 giner
8 els adoquins
esvaró
12 vaig xafant cacaus
o polvos de criaila
14 poquet a poc
boqueta nit

15 guapa i assaonà
17 faré els quixals estelles
els toldos
20 agüelets en
21 peladilles
22 allunyant-se poc
22 torna loca
31 quin orde
1960, febrer:
4 de veres
5 aplaudisc
7 vidriola
9 matalap
10 anys bisiestos
12 desinquiet
sàpia
20 vota a la "comba"
21 amanosets
24xiulit
26 motius de duermre vuel
27 tindre
xarrar
1960, març:
2 cruixits
3 Ausiàs March
9 altera l'adoquinat
11 bròfec
17 llepassa
cremà
26 ploure a muntó
a vore
xaparró
23 aclaració
30 tabaco -ja sé que s'escriu tabac-
el rato
31 molt mona
1960, abril:
1 o eres massa nano
3 "cortes" de la llum
5 du de cap al carrer
7 enfermetat
10 "pa' anar a "
no es barrunta
19 "jalar-se" la mona
23 filaes
tratges

23 bescuità o bescuitada?
 /Si està bona, igual té"27 Llonja
 1960, maig:
 1 s'afiança
 4 colombaire
 5 a base de picoleta
 derribem com una fiera
 7 un traslado" (Mare Déu)
 eres nostra (postdata)
 10 n'hi havia /
 tot un "lleno"
 12 hi ha que
 14 Vuelta ciclista/artista que li
 diuen Bahamontes
 17 assustant
 24 Ventura periodista/
 novel·lista
 28 enterar
 1960, juny:
 2 asientos
 5 un palc
 deslumbrants/
 despampanants
 7 el temps del pa-en-oli-i-sal
 9 esgarrany
 14 pau i ditxa
 19 moma, els xagants, els nanos
 23 tiquis miquis, són
 24 per a que tinga "color"
 treballa "en ganes"
 25 algo que dir
 sério -
 1960, juliol:
 2 falta el pimentó-en-tonyina
 8 parà
 12 oliveta alinyà
 perguera
 16 el tio de la rifa
 com un meló s'enceta-
 19 es lo de tots
 20 vernàcul
 24 de fartà
 1960, agost:
 6mira despai
 galvana
 11 en el colmo de l'estiu

anclat
 12 ponentà
 a borbollons
 14 bòvedes
 18 mirall
 23 repantigat
 1960, setembre:
 4 estiu estrelat
 6 vacances, que altres diuen
 vacances
 7 com sol dir-se un"recaet"
 9 tinc a mitant un
 10 uno repassa
 11 "àrbit"
 17 "dotor", pecar de
 22 almendrats"
 malaena
 23 per a savis i codonys"
 25 cànters i xerres
 28 punt de caramelo
 29 com el vi des del barral"
 gaiatos sense nucs
 no cal ficar-se en més bucs
 30 el palmito i les llenyes
 1960, octubre:
 2 cataplasmes de llims
 un micapanet
 pràctica casera
 6 temps de tardor- no d'otony
 temps d'autumne
 7 bambolla
 8 la mocadorà
 9 jorn, hui, eixirà
 11 "toque, mire, no està mal"
 12 sentar
 blavor
 vesprà (posdata)lo de l'altre
 i al treballaor faena
 13 se me va acabant
 14 complix
 naixement (postdata)
 lo que féu/lo del monument
 15 vuit mil
 eixa hassanya
 16 varies formes
 16 estornut

constipat
 agafat
 i lo demés
 ja s'hi sap
 fred, reguiny i mal de cap
 en acabant
 19 fonts de l'Alameda
 estos dies
 rentó
 netejó
 "sense limpiesa/les dos fonts".
 Ahí les tens, esperant una escomesa"
 21 té que anar
 pegar la gran volta
 22 assunt
 damunt
 23 afició
 25 "piloto"
 "sosoït"
 jo d'això no entenc ni pruna
 27 xiprer
 28 amerats
 vent embresquillat
 29 este món
 tristesa ens apreta
 con que ja saps
 30 lo que l'arquebisbe
 1960, Novembre:
 1 minetes enceses
 2 què blancor
 3 hi haurà que
 4 vore a B.B.
 5 vàries
 se m'ha ocorrit
 6 el que puga més pa ell
 10 melengia
 12 per lo gran
 vull
 salude a Giner Boira
 17 puguera
 22 caïa
 23 lo interessant
 24 què manera de patir
 hi ha que
 25 em pareix
 29 s'escampa al sa i al pla

30 rabo de gat
 1960, desembre:
 1 instalà (la font)
 imatge/més lírica i més templà
 2 teulà
 3 plovisquejant
 I vinga, xe, anem anant
 11 arisca
 14 novençà
 16 pegar un plantó
 17 torrà de xulles
 20 i enseguida
 21 obstàculs
 24 fessols
 27 xilla
 bais el sol de migdia
 el tumulto
 28 papeletes
 alumbrat
 31 sixanta
 1961, gener:
 7 joguets l'oït
 8 és lo que
 13 tràfic
 15 ja asoma
 17 porrat "costum"
 18 tomello
 cànters
 i jugant al set i mig
 20 la rosà
 27 artista
 treballa de calent
 quin pito toca!
 29 rellotge alocat
 1961, febrer:
 1 les afores
 2 a mansalva
 3 m'esmusa
 4 restablert
 5 nuvillaes
 8 un temps de bandera
 11 "enyesa" el braç
 ben plantà
 15 complit
 17 Martínez Ferrando
 22 arreglaes

23 entraes
 24 23 barco
 25 guapes
 26 taula parà
 27 25 novel·liste
 28 esberles del passat"
 1961, març:
 5 aixina
 7 disfruta
 8 a bordo
 14 ja està ahí
 15 pèr lo que vals i per lo que ets
 17 un preguntat
 18 la disparà
 este vull
 la mascletà
 22 s'obri
 23 hui, per lo tant
 Casi res, averiguar!
 A doll!
 31 catxirulo i tarara
 1961, Abril:
 5 hi haurà que agranar/corfes
 9 i lo primer és el sant
 13 vers/ optimista
 seguix
 els arbellons
 14 a boqueta nit
 15 xano xano
 22 adelantat
 26 coloms deportistes
 prenint
 29 jorn esportiu
 1961, maig:
 4 temes mollars
 hi ha, per de prompte
 5 nadar
 la siesta
 12 borumballa/cabirots, morralla
 13 estic aci
 14 de sopetó
 s'ompli
 20 abrasit
 1961, juny:
 10 pantalles
 13 malencolia

14 feina
 Moll (Francesc de Borja)
 16 aplaçat
 18 Moll
 20 disfrutar
 21 peató
 circulació /rodà
 ahí tens
 23 "en l'acera"
 27 el que no va adelantat va atrassat
 28 el color obri
 1961, juliol:
 1 baix el sol
 5 amb un desfile
 11 botitja
 al gallet
 14 amable becaeta
 lo que
 15 aigua civà (Fira)
 21 meló d'Alger
 rodó
 tot xorrós
 esguites
 rodonor
 1961, agost:
 2 quin caldo!
 3 enterar
 12 el xiste
 23 gesmilerrs
 1961, setembre:
 5 un vítol
 6 llapisseres i "deber"
 clarions
 7 què fan els palos ahí
 sinó per a enguany que ve
 10 joganera
 12 enramà i passacalle
 27 a soles
 28 renill forestal
 30 les mallaes/ sanetjaes
 1961, octubre:
 1 "ceves"
 esvarós
 círcul de dies otonyals
 12 derrama dècimes
 14 no és per a menys

lo que
 18 pués mire vosté que bé
 ens han
 amb acert
 1961, novembre:
 5 operaci6n Bocadillo-
 o la operaci6n Entrepà
 7 una ditaeta d'oli
 10 des de que
 14 esperem a que es resolga
 15 anar a pateta
 llandeta
 22servici
 coses de bult
 28 deu d'ajudar a Sevilla
 29 aiguarrà
 1961, desembre:
 1 esguit de llum
 i toca "menos" mal
 13 la basca
 20 calitat
 22 amb aire soca"
 polit i fi
 31 ha fet fugina
 1962, gener:
 I gener
 14 s'admitixen
 derrota per ahí
 1970, gener:
 14 vorem
 15 algo
 dumenges
 23 otony
 25 Anuncia recital poesia Estellés
 32 orquesta
 1970, febrer:

8 transmittit
 14 mitat
 este món
 no siga "agarrat"
 17 apreta
 18 cara a les falles
 19 llimeres
 1970, març:
 15 alçarà el bull
 21 armar el seu canyaret
 26 encisam
 1970, abril
 8 quinieles
 acerte
 1970, maig:
 25 sillons de mimbre
 1970, juny:
 5 fent-li rotgle
 6 aigua terca i a doll
 9 l'Ontenient
 19 aliacrà
 1970, juliol:
 3 va a ploure a cànters
 1970, setembre:
 5 esperances/ de que ens
 6 e instranferibles
 9 el sol va derretint
 17 d'otony, d'autumne, tardor
 24 del pastim a l'alcaavor
 rent, el
 1970, novembre:
 20 acurtant
 1970, desembre:
 15 dóna la impresió de que
 20 mira tu si em tocara

APÈNDIX 3

Les obres en prosa d'Estellés també presenten el mateix tipus de lèxic que la poesia, encara que hi apareixen més formes literàries o estàndards del català del Principat a causa que totes les obres es van publicar a Catalunya, excepte *El forn del sol*. Com a exemple, en transcriu una mostra per orde alfabètic:

"Ai, quin gust... Ahí, precisament ahí" (ec)

"José Ombuena, director, al mateix temps, de las provincias, el diari on jo treballava, fins que ell i Maria Consuelo Reyna, filla d'un dels propietaris, en varen despatxar de la redacció i em deixaren al cel de València, acabat d'operar i sense possibilitats que a casa entrés cap sou, car jo ja hi havia fet una pila d'anys" 58 (pb)

"la meua mare mai no va saber que jo havia estat despatxat de las provincias" 36 (pb)

"no haga el tararote" 73 (fs)

"palmitos" o ventalls 79 (fs)

"polvo" nyaca, nyaca! 37 (ec)

"porritos" o titelles 79 (fs)

"una obsessió: escriure en català, encara que en català pedestre, com el que a hores d'ara empre" (ho diu, després de conèixer sg en 1951) 73 (fs)

A base de bé 64 (pb)

A dojo 69 (pb)

A plec de braç 55 (pb)

A quatre grapes 59 (ec)

Acaronar-se 14 (ec)

Afegit 627 (ec)

Ahí 21, 68, 84 (ec)

Al remat 16 (fs)

Alçar els muscles 35 (ec)

Alçar-me del llit 68 (ec)

Altres 15 (fs)

Ametlla 10 (pb)

Amollar un pet 27 (ec)

Anar-se'n a pacte 77 (fs)

Anava a rastrons 53 (pb)

Andròmina 'objecte' 8 (ec)

Anonadants 44 (fs)

Aqueferats 72 (fs)

Arreglant 79 (ec)

Arregussant una miqueta la toca 40 (pb)

Arrematem el "polvo" 60 (ec)

Arròs, caldoset 34 (ec)

Atifell 104 (pb)

Atuell 8 (ec)

Avia! 58 (pb)

Balancins 23 (pb)

Bambolejant a l'aire 104 (pb)

Bavero 53 (pb)

Becadeta 50 (pb)

Bollet 99 (pb)

Borumballa 54 (pb)

Carnera, heu aquí un animalot de fustes i de tela metàl·lica 104 (pb)

Clavar un mastegot 28 (ec)

Colomaire 71 (pb)

Colombaires 22 (ec)

Com, ahí. Que m'amorre? 39 (ec)

Conca o un fogueret encès 13 (pb)

Cordell 71 (pb)

Cristo! 68 (ec)

D'un gratat 33 (ec)

De gom a gom 66 (pb)

De quatre grapes 51 (pb)

Deixar com un drap brut 35 (ec)

Delectar-se de no dir 9 (ec)

Des d'aquí 15 (fs)

Descarada 37 (ec)

Deu d'estar bo 13 (fs)

Dixa la lira i agafa el "guitarró" 79 (fs)

Dona ois 67 (ec)

Dormir com el guix 20 (ec)

Ell se'l pasta i se'l cou79(fs)
 En pilotes43(ec)
 En rotle80(pb)
 Endinyar-li a un filet (fs)
 Entra com una seda18(ec)
 És una potra 43(ec)
 Escamnada58(ec)
 Escombra37(ec)
 Escombrar15(fs)
 Esfilagarsada70(fs)
 Eslloamat65(ec)
 Estovadet (el llit)14(ec)
 Ets més nan15(ec)
 Etzibar7(ec)
 Fan els pagaments i altres llets71(fs)
 Fent el pillet(ec)
 Fer afront51(ec)
 Fer agre el dinar83(ec)
 Ferramenta 'penis'39(ec)
 Fetiller75(pb)
 Fetillera 'melindrosa'34(ec)
 Figa molla, no siguis25(ec)
 Follin11(ec)
 Fotés pallissa12(pb)
 Fotre palmellades39(ec)
 Fulano i mengano65(fs)
 Fulloles, com de paper de fumar65(pb)
 Gastar conya37(ec)
 Gaudirà a desdir10(ec)
 Grapejadeta64(pb)
 Guantades25(pb)
 Guipà el pare28(ec)
 I en paus53(ec)
 Jo sóc fulano de tal16(fs)
 Joguines25(pb)
 Jovença7(ec)
 La dibuixística elementalitat85(fs)
 La polla i els ous47(ec)
 Les voltes que pega el món26(pb)
 Li deu de fer19(fs)
 Lepaculs59(pb)
 Lepant(ec)
 Llevar les teranyines37(ec)
 Limona43(ec)
 Listonets103(pb)

Llogaret7(ec)
 Mal que bé27(fs)
 Mamar i xarrupar la pixa9(ec)
 Menjussar14(ec)
 Meua/varen ser9(fs)
 Meva8(ec)
 Modesteta77(ec)
 Monyicot78(fs)
 Morrudet51(ec)
 Nedar o de surar10(ec)
 Nisprer78(pb)
 No obris53(ec)
 No té cap de matis82(fs)
 Noieta60(fs)
 Novençans13(ec)
 Palpissets que si li marcaven als pits(pb)
 Pampolada de palmell ample18(pb)
 Parrús obert22(ec)
 Parrusset51(ec)
 Passo la mà per la paret37(ec)
 Pega estirons87(fs)
 Pegar sis o vuit voltes 12 (fs)
 Pelussa70(ec)
 Pelussera al conyet72(pb)
 Penedesc7 (fs)
 Per hac o per be65(ec)
 Per una entradeta16(ec)
 Perpal17(ec)
 Petitons45(ec)
 Piu51(ec)
 Pixarrada19(ec)
 Polla55(ec)
 Porcades42(ec)
 Posava al bec66(ec)
 Prenia unes bufes de cavall21(pb)
 Puntegut22(fs)
 Quedava a la lluna de valència10(pb)
 Quins pelendengues19(fs)
 Rabejà 15(ec)
 Recialles65(pb)
 Recontracollons26(ec)
 Redoblamentet33(ec)
 Refereixo8(ec)
 Regalimava26(ec)
 Remugar23

Retalladures de torrons65(pb)	Toquejar-se46(ec)
Rodonor15(ec)	Trencacolls de la vagina9(ec)
Rompre en vïtols88(ec)	Treu el cap d'ahí18(ec)
Rubor78(ec)	Trigar/enfonsar16(ec)
Saberut32(ec)	Un pardal tocat de l'ala60(ec)
Sabut, fill70(pb)	Un valencià tronat37(ec)
Safanòria80(fs)	Va tenir dintre el principi de bellota55(ec)
Se'n va a fer la mà i caigué a terra18(ec)	Vaiguen els fills13(ec)
Serien set i quart15(fs)	Vel.leitats colombòfiles71(pb)
Sompa!25(ec)	Vicentico16(pb)
Sotjava els badalls de les portes, les mínimes escletxes10(pb)	Xatet(xiquet meu)12(pb)
Talladeta10(pb)	Xerrant12(fs)
Tin cuidado63(fs)	Xona, la87(ec)
Tin, ahí89(ec)	Xulles torrades, o siga costelles a la brasa amb allioli99(pb)
Tios i ties12(pb)	Xulletes -costelles de be-(pb)
Titet 'cony'32(ec)	